
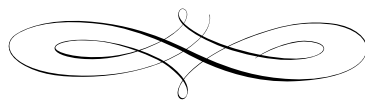

1997

HET ACADEMISCH KABINET

AB GIETELINK

ATHENAEUM ILLUSTRIE
1632 1927

**HET ACADEMISCH
Kabinet**

Een voorstelling over de geschiedenis van
de Universiteit van Amsterdam

22 jan t/m 15 feb 1997 • AGNIETENKAPEL

Medewerkers

Scenario Ab Gietelink
Kabinetsbeheerder 1 Ab Gietelink
Kabinetsbeheerder 2 Hans Daalder
Regie/toneelbeeld Ab Gietelink
Regie-ass./productie Julia Strijland
Dramaturgie Hans Daalder
Adviseur Kabinet Ruth Oldenziel,
 Marian Schilder
Gastheer/Kaartverkoop Jos van Houtum
Muzikale adviezen Jan Pieter Koch
Fotografie Hans Boerrigter
Techniek/decorbeheer Carl Kohl,
 Arjen Mulder
Videobeelden AVC/Bob van Gijzel
Grafisch ontwerp Casper Klaasse
Producent Stichting Nomade
Co-producenten GIO Universiteit
 van Amsterrdam, CREA Studium Generale,
 Agnietenkapel

Het Academisch Kabinet werd gerealiseerd
 met steun van de UvA

Televisieproductie

Het Audio-Visueel Centrum van de UvA zal een televisiedocumentaire maken van het project.

Cineast Bob van Gijzel

Speeldata

Wo 22 jan	20.30	Try out
Do 23 jan	20.30	Premiere
Vr 24 jan	20.30	Voorstelling
Za 25 jan	20.30	Voorstelling
Di 28 jan	17.30	Voorstelling
Di 28 jan	21.30	Voorstelling
Wo 29 jan	17.30	Voorstelling
Wo 29 jan	20.30	Studium Generale Lezing
Wo 29 jan	21.30	Voorstelling
Do 30 jan	17.30	Voorstelling
Do 30 jan	20.30	Voorstelling
Vr 31 jan	20.30	Voorstelling
Za 1 feb	20.30	Voorstelling
Di 4 feb	17.30	Voorstelling
Di 4 feb	20.30	Voorstelling
Wo 5 feb	17.30	Voorstelling
Wo 5 feb	20.30	Voorstelling
Do 6 feb	17.30	Voorstelling
Do 6 feb	20.30	Voorstelling
Vr 7 feb	20.30	Voorstelling
Za 8 feb	20.30	Voorstelling
Di 10 feb	17.30	Voorstelling
Di 10 feb	20.30	Voorstelling
Wo 11 feb	20.30	Voorstelling
Wo 12 feb	20.30	Voorstelling
Do 13 feb	17.30	Voorstelling
Do 13 feb	20.30	Voorstelling
Vr 14 feb	20.30	Voorstelling
Za 15 feb	20.30	Voorstelling

THEATERVOORSTELLING

HET ACADEMISCH KABINET

Het was in de grote gehoorzaal van de Agnietenkapel, waar de 'Vader' van het Amsterdamse universitaire leven, Barlaeus, op 9 Januari 1632 zijn gedenkwaardige rede 'Mercator Sapiens' uitsprak. Het is in deze roemruchte zaal, dat 365 jaar later de geschiedenis van de Amsterdamse wetenschap opnieuw tot leven zal komen.

U treedt binnen in een 19e eeuws wetenschappelijk Kabinet, waar de objecten van roemruchte Nobelprijswinnaars staan opgesteld voor een theatraal discours. Over de 'Medicinae Generalis' van Blasius. Over de 19e eeuwse natuurwetenschapper Zeeman. Over Hugo de Vries, Darwin en de mutatietheorie. Over de macht van de intuïtie bij de de chemicus van 't Hoff en de wiskundige L.E.Brouwer. Over de sterrekundige Pannekoek en het radencommunisme. Over de Joodsche Raad. Over het eerste illegale radiobericht tijdens de Maagdenhuisbezetting van 1969.

Een aantal voorstellingen krijgt een speciaal en/of besloten karakter. Toegangskaarten met diner, borrel en/of nagesprek zijn beschikbaar.

PROGRAMMABOEK

De theatertekst en inleidende tekst met illustraties zijn op de voorstelling beschikbaar.

TELEVISIEPRODUKTIE

Het Audio-Visueel Centrum (UvA) maakt van het theaterproject een televisie-documentaire.

Cineast: Bob van Gijssel

PRODUCENTEN

Het project wordt gerealiseerd door de Stichting Nomade in samenwerking met de Stichting CREA, de Agnietenkapel en Groep Institutionele Ontwikkeling (GIO) van de Universiteit van Amsterdam. Informatie: ☎ 020 6941082 (Nomade) Reserveren: Nadere informatie volgt.

VOORLOPIGE SPEELDATA

AGNIETENKAPEL

Wo. 22 Jan. 20.30 Try out

Do. 23 Jan. 20.30 Premiëre

Vr. 24 Jan. t/m Za 15 Febr. (Behalve Zo en Ma)
20.30 Uur Open Voorstellingen

28, 29, 30 Jan. en 4,5,6 en 11,12,13 Febr.

17.30 Uur Universiteits-voorstellingen

BEZETTING

Scenario/regie/acteur: Ab Gietelink

Acteur: Hans Daalder

Techniek: Frank Oorthuys

Muzikaal Advies: Jan Pieter Koch

Over de historie van de Universiteit van Amsterdam

Authentieke objecten van een rariteitenkabinet

HET ACADEMISCH KABINET

AKTE 1

HET 'ATHENEUM ILLUSTRÉ'

scène 1

ACADEMISCH RARITEITENKABINET

De Kabinetsbeheerders ontvangen het publiek bij 17e eeuwse orgelmuziek van Sweelinck.

De grote zaal van de Agnietenkapel is uitgelicht. Het publiek loopt door het 'Academisch Kabinet' naar het podium. De ruimte heeft, door de uitlichting een sinistere inrichting met scherpe schaduwen. Scherp licht valt door de vensters vanuit buiten naar binnen.

Het rariteitenkabinet bevat donkerhouten vitrines met objecten uit de universitaire geschiedenis. Er staan embryo's op sterk water. Er is een galerij met platen van de belangrijkste wetenschappers van de afgelopen eeuwen. Er hangt een achterdoek voor een video en diaprojectie.

KLEDING:

De Kabinetsbeheerders zijn gekleed in Jacquet met witte, 19e eeuwse boord. Zij zullen tijdens de loop van het stuk enkele keren hierover een witte academische boord en zwarte pij dragen.

scene 2

WELKOMSTWOORD

(Kabinetsbeheerders op het podium. Gietelink (1) voor de microfoon. Daalder (2) bij de overheadprojector).

KABINETSBEHEERDER 1

Dames en Heren, hartelijk welkom in 'Het Academisch Kabinet'. Wij zijn van het organisatieadviesbureau 'Fatamorgana'.

De Universiteit van Amsterdam heeft ons Bureau gevraagd domeen nieuw horizonprofiel voor de 21e eeuw op te stellen.

Die opdracht had daar binnenskamers nog wel wat voeten in de aarde. Moest er in het kader van de komende bezuiningsronde nu wel een opdracht komen voor een organisatieadviesbureau? Is dat verantwoord in een tijd dat je hoogleraren ontslaat? Wij hebben alle begrip voor dat beleidsprobleem. Gezien ook de volgens onze klanten gepeperde nota's, die nu eenmaal horen bij onze diensten.

Maar het College van Bestuur heeft toch terecht geconstateerd. Organiseeradviseurs zijn in deze tijd de smeerolie van elke moderne organisatie. En een topburo mag een aardige grijpstuiver kosten. Die hoogwaardige kwaliteit brengt zijn geld tenslotte dubbel en dwars op.

Onze opdracht is er een met ambitie:

Hoe de Universiteit van Amsterdam een imago van topkwaliteit te geven?

Hoe in Amsterdam een 'centres pour excellence' (Een centre of excellence) tot stand te brengen?

Hoe de hoofdstad opnieuw tot mondiaal brandpunt van het geestelijk leven te maken?

In een adem te worden genoemd met Oxford of Harvard?

Hoe de Sorbonne van de Lage landen te scheppen?

Allereerst onze diagnose:

U weet het gaat bergafwaarts met het Universitaire leven. Studenten worden klaargestoomd voor een diploma. Massale en anonieme hoorcolleges. Nauwelijks tijd voor verdieping. De passie voor de wetenschap wordt overschaduwed door een ordinaire diplomarace. Een diplomarace meer dan een innerlijke drang tot geestelijke verrijking. De homo universalis is verworpen tot de technocratische specialist.

Jonge mensen, die de innerlijke band met de slagader van het universitaire erfgoed finaal kwijt zijn geraakt.

(De zaktelefoon van de assistent gaat. De assistent (Carl), in zwart pak geeft

HET ACADEMISCH KABINET

antwoord en loopt met de portable telefoon naar het podium en overhandigt deze aan Kabinetsbeheerder 2 Daalder. Deze wend zich af en voert gedempt een gesprek).

Onze remedie:

Wij adviseren het College van Bestuur tot harde maatregelen. Wij komen met een scherp niet alledaags reorganisatiemodel. Een reorganisatie, die alle vorige overbodig moet maken. Die zelfs die nieuwe beroepssoort van pijnlijke, maar toch bitter noodzakelijke organisatieadviseurs overbodig maakt.
(Hij kijkt vragend naar zijn collega, die met de telefoon in de hand staat)

KABINETSBEHEERDER 2

Het is de PRafdeling van Fokker. Of wij interesse hebben voor een gesprek?

KABINETSBEHEERDER 1

Ach, Fokker
Die hadden inderdaad al eerder gebeld.
We zitten eigenlijk al vol tot 2000.

KABINETSBEHEERDER 2

Valt daar geen mouw aan te passen? Het klinkt daar redelijk wanhopig.

KABINETSBEHEERDER 1

Nou vooruit maar weer. In naam van Neerlands glorie, zullen we maar zeggen
Er is tenslotte een nationaal belang in het geding. Maak maar een afspraak.
(Kabinetsbeheerder Daalder rond het telefoongesprek met Fokker af).

Excuus, waar was ik gebleven.

Fatamorgana heeft besloten tot de oprichting van een 'Vereniging tot restauratie academisch erfgoed'

Een visionair genootschap dat wij doopten met onze eigen naam: 'Fatamorgana'. Wij menen dat het genootschap een speerpunt, een lichtend voorbeeld moet zijn voor hen die willen getuigen van hun toewijding aan de wetenschap.

Wij adviseren het college, dit genootschap ruime financiële armslag te geven voor een vernieuwend experiment. Het genootschap heeft een verklaring opgesteld. Mijn collega Daalder zal die 'BEGINSELVERKLARING' even voorlezen. Hans ben jij zover?

KABINETSBEHEERDER 2

(Hij loopt met een perkamenten rol naar de microfoon).

Natuurlijk. Excuus Dames en Heren voor het ongemak.

Wij hebben inderdaad een 'beginselverklaring' opgesteld, waaraan de universiteit van Amsterdam moet voldoen, wil het haar ambitieuze doelstellingen voor de 21e eeuw halen.

scène 2

DE ELITEUNIVERSITEIT

(Kabinetsbeheerder 2 leest voor).

Wij zijn voorbij een periode van doorgeschoten democratisering, een periode die in het teken stond van ideologie en communistisch engagement. Een periode van nivellering van de eminente geest.

Het is tijd voor een kanteling, het is tijd voor een herziening van de grondslagen van het universitaire leven. Wij verklaren hiermee de 'rode' universiteit ten einde.

Dames en heren,

De universiteit van na 2000 is rijp voor ferme maatregelen, voor harde selectie van nieuwe studenten. Voor selectie aan de poort.

Het adagium 'Hoger onderwijs voor velen' is verleden. 'Hoger onderwijs voor weinigen' heeft de toekomst. Het universitaire diploma leidt al jaren aan proletarische diskwalificatie. De ontwikkeling van de eminente geest verstikt in middelmatigheid.
Ons motto: Hoger onderwijs voor weinigen.
The struggle for Life, and the survival....

1

Wacht even. Hoe kom jij aan deze tekst?

2

Die heb ik van jou gekregen. Nou ja, ik heb hem zelf nog wat aangescherpt.

1

(Verontwaardigd)

Van mij gekregen, zelf aangescherpt. Wij zijn hier voor visionaire perspectieven voor de volgende eeuw. Niet om reactionaire taal uit te slaan. Wie heeft deze tekst geschreven?

2.

Ik weet van niets.

Ik ben alleen maar uitvoerend functionaris.

Misschien is het een complot van de Leidse Universiteit.

1.

(Spottend)

Ja, natuurlijk een complot.

2.

Nou, Leiden, die probeert Amsterdam al eeuwen de pas af te snijden. Toen het Atheneum werd opgericht maakten ze ons zwart. Toen de Universiteit werd gesticht maakten ze ons zwart. Nu ze zelf een 'eliteuniversiteit' willen worden moeten wij de zwarte kolen uit het vuur halen.

KABINETSBEHEERDER 1

(Voor de microfoon)

Excuus, Dames en Heren.

Voor deze technocratische nonsens
Geloof u mij. De tekst die hier voorgedragen moest worden was een warm pleidooi voor

universitaire idealen. Voor historisch besef van de tradities in de voetsporen van onze bloedeigen Gerardus Vossius.

Dames en Heren,

Fatamorgana geeft vanavond een eerbetoen aan die universitaire geschiedenis. Met steun van enkele universitaire musea is er 'Academisch Kabinet' ingericht, in de traditie van het 19e eeuwse Rariteitenkabinet.

Wij tonen U galerij met helden uit de universitaire geschiedenis.

Mannen (en een enkele vrouw), met grootse visies, die hun leven wijden aan het nobele doel van de wetenschap. Want het is die vergeten historie, die ons de inspiratie en het materiaal moet leveren voor onze opdracht: Een visionair manifest voor de universiteit van het komende millennium.

scene 3

DIASHOW 'ATHENEUM ILLUSTRÉ'

20 Dia's met beeltenissen van het Atheneum Illustré. Het wetenschapsbedrijf in de 17e en 18e eeuw en de belangrijkste wetenschappers.

MUZIEK: Klassiek 17e eeuwse of 18e eeuwse Barokmuziek

scène 4

VOSSIUS' ORATIE

KABINETSBEHEERDER 1

(Licht. Kabinetsbeheerder 1 in toga met stok)

Wij vieren de opening van het Atheneum Illustré. Het woord is aan de Zeergeleerde Heer Gerardus Johannus Vossius.

VOSSIUS

(Kabinetsbeheerder 2 komt op in Toga en neemt plaats achter het spreekgestoelte).

Edelachtbare Heer Schout,

Edele burgemeesters. Zeer wijze heren raadsleden, roemruchte doctores en Magistri respectabele burgers, en gij schone kring van jonge Lieden.

Toen ik erover nadacht hoe ik vandaag het woord zou moeten voeren in deze grote en wereldberoemde stad, kon ik mij geen beter onderwerp voorstellen dan de *Historiae Utilitate* 'Het nut van de geschiedenis'.

Ik zal bewijzen dat de 'geschiedenis', De moeder en voedster van de wijsheid is. Vrouwe wijsbegeerte heeft eens gezegd: 'Ervaring heeft mij verwekt, moeder geheugen bracht mij ter wereld'. Ik zal aantonen dat we zonder geschiedenis altijd onvolwassen zullen blijven. Als we haar kennen is de helft van alle wijsheid gekend

Barleaus in zijn redevoering (Ab Gietelink)

De rest kan dan met nieuwe vreugde worden bemachtigd, door lichte en aangename arbeid. Zo kan er geen enkele wetenschap gevonden worden, die belangrijker is dan de geschiedenis.

Bij het aanvaarden van mijn taak richt ik dan ook, mijn gebed smekend tot die bron van alle goeds.

(Fragment: De Historiae Utilitate)

KABINETSBEHEERDER 1

(Met de pedelstok)

Dank U, Hora Est

Dank voor uw gloedvol betoog. Het woord is aan de Heer Caspar van Baerle.

scène 5

BARLAEUS' ORATIE

BARLAEUS

(Kabinetsbeheerder 1 komt op in Toga en slaat het boek open. Hij leest de eerste regels in het Latijn en vervolgens een fragment in Nederlandse vertaling, evt. in 17e eeuwse Nederlands. Fragment: Mercator Sapiens).

Edelachtbare heren burgemeesteren, Weledelzeergeleerde Doctoren, Magisters, Rectoren, Heren, burgers, kooplieden en studenten.

Telkens, wanneer ik deze uw stad, die nu ook de mijne is geworden, aanschouw, en mijn ogen laat dwalen langs al haar sieraden

en schoonheid, sta ik in twijfel wat ik in haar het meest moet bewonderen.

De ontzagwekkende hoeveelheid koopwaar, Uit den vreemde aangevoerd of de menigte en macht van schepen, de uitgebreide havens, de schoonheid der gebouwen of de vele bogen en gewelven der bruggen.

Dit alles moet echter toch geringer worden geacht dan het besluit van de bestuurderen een openbare leerstoel in de wijsbegeerte en letteren in te stellen. En inderdaad het was hoognodig dat de stad, die de gehele wereld vervult met de roem van haar rijkdom, eindelijk ging denken aan middelen om onsterfelijke roem te vergaren.

Het werd tijd dat de burgers, ingesteld op koophandel, hun kinderen zouden opvoeden tot een hogere verwachting, opdat de vergankelijke rijkdom, die ze bezitten verbeterd zou worden door de kennis van de hoogste wetenschappen. De wijsheid waarschuwt ervoor om rijkdommen niet ten behoeve van de hartstochten maar van de rede te gebruiken.

2.

Hora est. Dank U. Dat lijkt me wel voldoende.

(Kabinetsbeheerders doen hun cape af, trekken witte handschoenen aan en hebben ondertussen een korte dialoog).

2

Wat een calvinist die Barlaeus.' Gaat

verantwoord en bescheiden om met uw rijkdom'.

1

Nou voor de echte calvinisten was die nog een afvallige. Maar rijk zijn is altijd taboe geweest in Nederland.

'The embarrassment of the riches'

Om met Simon Schama te spreken.

2

De Nederlandse moraal is al eeuwen dezelfde.

1

Niet helemaal. In 1632 was de moraal: De koopman oproepen tot meer wijsheid.

In 1997 is de moraal: De wijzen oproepen tot meer koopmanschap

MUZIEK OF KORTE MELODIE

scène 6

MEDICINAE GENERALIS

ANATOMISCHE LES

(De Kabinetsbeheerders nemen plaats bij het lijk van Caspar van Baerle. Het ligt in een wit doodskleed op een zieken huisbed. Er wordt een anatomische les uitgevoerd. Een aderlating van het lijk. Een inspectie van de pispot. Er volgt een uitleg van Blasius' 4 menstypen, met behulp van anatomietekeningen op een overheadprojector).

Het Rariteitenkabinet

1

Het Museum Vrolik bewaard sinds jaar en dag het lichaam van Caspar Barlaeus op sterk water. Hun medewerking en onze verzekering dat we de conserveringsvoorwaarden in acht zullen nemen kregen wij toestemming de stoffelijke overblijfselen van Caspar van Baerle hier te exposeren.

2

(Kijkt keurend onder het kleed).

Dat ziet er uitstekend uit. Ik begreep trouwens dat onze Caspar zelfmoord heeft gepleegd

1

Dat is onduidelijk. Men zegt dat men hem in een ton heeft gevonden. Er zijn theorieën, die zeggen, dat de contraremonstranten hem hebben omgebracht.

2.

De Leidse universiteit natuurlijk. Dames en Heren, Het Kabinet is in het bezit van nieuw geheim onderzoek maar de werkelijke doodsoorzaak van Barlaeus. Volgens recent onderzoek blijkt dat Leiden opdracht gegeven heeft tot een eliminatie.

1

Nou. nou. Dat zijn hypothesen. Zelfmoord is tevens mogelijk. Hij was een melancholisch mens.

2

Melancholisch? Geniale mensen zijn altijd melancholiek. Neem van Gogh, die zijn oor afsneed of Artaud, die gek werd.

1

Dat is schizofrenie, dat is wat anders.

2

Wat is daar dan anders aan?

1

Schizofrenie is licht in het hoofd. Melancholie is zwaar in het hoofd.

2.

Dus Caspar van Baerle had een overvloed aan zwarte gal?

1

Melancholie ontstaat door een overvloed aan zwarte gal, volgens de dominante opvatting in de 17e eeuw. Staat in dit boek van Blasius de 'Medicinae Generalis'. Hij onderscheidt 4 menstypen. Dit is het sap dat Blasius uit de verschillende lichamen heeft afgetapt en dat wij in zijn Kabinet hebben teruggevonden.

(Kabinetsbeheerder 2 komt achter elkaar op met 4 potjes).

Deze zwarte vloeistof is die van Caspar van Baerle. Zwarte gal van de melancholische mens, vatbaar voor pokken, lepra, scheurbuik en kanker.

Slijm van de flegmatische mens, vatbaar voor reuma, niersteen en beroerte.

Bloed van de sanguinische mens, vatbaar voor roodhoofd, duizeligheid en frenitis.

Gele gal van de cholerische mens, vatbaar voor galsteen, erisypalis en geelzucht.

(Kabinetsbeheerder 2 kijkt in de pispot naar het slijm).

Fragment: Medicinae Generalis

TONEELBEELD

Rembrandts 'De anatomische les'. Het lijk van Caspar van Baerle in wit op een ziekenhuisbed. Een pispot met een lijk. MUZIEK: 17e eeuw

scène 7

HET KABINET VAN VROLIK

(Kabinetsbeheerders bij de vitrine met misvormde embryo's op sterk water).

1

Die komen uit het Kabinet van Vrolik. *(Naar het publiek).*

De anatoom/fysiologen Gerard en Willem Vrolik begonnen rond 1830 met een verzameling van biologische preparaten en richten daar naar de traditie van hun tijd een rariteitenkabinet mee in. Fatamorgana kon enkele preparaten exposeren in haar Kabinet.

2

Een ietwat eigenaardige verzamelwoede.

1

Zuiver wetenschappelijke interesse met een beetje lugubere interesse voor de spelingen van gods' natuur.

2

Een obsessie voor het mismaakte.

Een fascinatie voor de lelijkheid.

De afzichtelijke uitstulping.

De onvoorstelbare vergroeiing.

Het punt waar de schepper van ons allen hopeloos de mist inging.

1

Eigenlijk een interesse in de weeffouten van Gods' schepselen

2

Daar waar de duivel heeft ingegrepen zou je kunnen zeggen. Misvorming was sterk verbonden met duivelse invloed.

scène 8

VROLIKS' SKELETTENDANS

(Het licht valt op een 2tal skeletten. 18e eeuwse dans/barokmuziek klinkt en de Kabinetsbeheerders laten de skeletten bewegen als marionetten).

AKTE 2

GALERIJ AMSTERDAMSE GELEERDEN ROND 1900

scène 1

DIASHOW 'UNIVERSITEIT 1900'

20 Dia's met beeltenissen van de 19e eeuwse Universiteit van Amsterdam. Het wetenschapsbedrijf rond 1900 en de belangrijkste personages en gebouwen van de UvA.

MUZIEK: Nederlandse (koor)muziek van rond 1900.

scène 2

PORTRETTENGALERIJ

(Kabinetsbeheerder 1 loopt met de pedelstok langs de portrettengalerij van 'Amsterdamse geleerden')

1.

Barleaus (Ab Gietelink)

'Fatamorgana' heeft een galerij van Amsterdamsse intellectuelen ingericht, een heldengalerij. Boegbeelden uit de universitaire geschiedenis gedreven en eigenzinnige persoonlijkheden uit die roemruchte periode tussen 1877 en 1930.

De tijd dat Amsterdam als mondiaal centrum van wetenschappelijke vooruitgang de Nobelprijzen als warme broodjes kon verwelkomen. Wij repeteren de namen van dezen groten van geest.

2

(Luid)

De classicus en homo universalis Allard Pierson. De Nobelprijswinnaar voor de vrede, de jurist Tobias Asser.

De vader van de moderne gynaecologie en verloskunde, Hector Treub. De Chemicus van 't Hoff. De sterrenkundige en socialist Pannenkoek.

scene 2

ALLARD PIERSON, DE UNIVERSALIST

KABINETSBEHEERDER 1

(Wijst op het portret van Pierson).

De classicus Allard Pierson. Een man met een Bildungsideaal, in de voetsporen van von Humboldt. Een intellectueel, een begenadigd universalist, een man met een 'hartstocht tot de werkelijkheid' die filosofie, wetenschap, kunst en maatschappij als eenheid bestudeerde en schreef:

'Om de werkelijkheid te zien zoals hij is, moet men allereerst hem zo willen zien, en aan die wil heeft het de mensheid eeuwenlang ontbroken'.

KABINETSBEHEERDER 2

Ik heb in het archief nog wat gevonden over Pierson. Uit het dagboek van de dichter Willem Kloos, Destijds student bij de 'grote universalist' Allard Pierson:

'Die mensch,
Die professor,
Die dominee,
Durft met zijn onesthetisch, behaarde, dikke
grote handen aan Vondel te komen...
En niemand heeft dien ijdel windzak,
dien aangekleeden kapper,
dien modernen sophist,
dien Hippias,
die van alles wat en van niets genoeg weet,
die overal naar grijpt,
maar nergens bij kan komen,
niemand heeft nog dien knoeier neer
gebliksem'd'.

scene 3

HUGO DE VRIES, DE THEUNISBLOEM

(Het portret van Hugo de Vries. De Kabinetsbeheerders staan voor een stolp met bloemen. Zij nemen een bloem in hun hand).

Muziek: Natuurgeluiden.

1.

Vossius (Hans Daalder)

Hugo de Vries, Experimenteel botanicus

(Leest wat biografische gegevens)

Een zwaargewicht in de biologie. Hij ontwikkelde een alternatief evolutionair beginsel.

2

Een St. Nicolaas uit Lunteren.

Bezig met de bloempjes en de bijtjes.

Een soort concurrent van Darwin?

1

Een kritische navolger van Darwins' evolutietheorie. Ontwikkelde de mutatietheorie voor planten.

2

Mutatietheorie?

1

Soorten kunnen zich sprongsgewijze voortplanten. Je hoeft dus niet eeuwen te wachten voordat zich een nieuwe soort ontwikkelt.

2

Lijkt me sterk. Een Chimpanseewijfje, krijgt toch ook geen oerang oetang nakomelingen?

1

Ja maar met bloemen is er te kruizen en er zijn nieuwe soorten te kweken.

2

Hoe kwam die daarbij?

1

Hij was aan het wandelen toen ontdekte die in de berm een Teunisbloem en daar stonden andere soorten Teunisbloemen omheen.

(Kabinetsbeheerder 1 pakt een Teunisbloem op sterk water uit de vitrine en toont hem).

2

En toen dacht die Eureka? Die kinderbloemen zijn heel anders dan hun ouderbloemen.

De evolutie verloopt sprongsgewijze.

De appel valt en Newton, pardon, De Vries Prevelt de heilige kreet: Mutatie!

1

Nu ja daar ging nog wel een paar jaar overheen. Dat boek in 2 delen bevat 1436 paginas.

2

Ik zie de bomen al vallen.

Maar de eigenlijke 'Aha-erlebnis' lag dus bij die zonnige zondagmiddag en die ontdekking van die Teunisbloem. Prachtig. Dat diepe inzicht in de voortgang der generaties.

1

Hij met die Teunisbloemen naar de 'Hortus Botanicus' hier in Amsterdam. In de Plantage, en daar aan het kweken en onderzoeken.

2

Daar hebben we een korte reportage van. *(VIDEObeelden in de 'Hortus Botanicus'. De camera glijdt door de tuin en filmt in het voorbijgaan Hugo de Vries met witte baard. Eventueel om te zetten in een kort interview. Hugo de Vries in de Hortus Botanicus).*

2

We hebben direct contact met Hugo de Vries in de Hortus Botanicus. Meneer de Vries,

Er wordt beweerd dat u voor uw onderzoek 53.509 Teunisbloemen heeft gekweekt.

1/(De Vries)

Goedemiddag. Dat aantal lijkt me ongeveer juist, maar het gaat hier niet alleen over Teunisbloemen, maar over het totaal van kruizingen.

2

Juist ja. Maar dat gemanipuleer met die erfelijkheid. Kwamen ze niet op de gedachte dat je dat ook op de mens kan toepassen?

1/(De Vries)

Eugenetische manipulatie?

Daar was wetenschappers wel mee bezig ja.

Er was een debat over de kweek van een beter menssoort.

2

Aha. Een hoger menssoort. Koloniale expansie. Het blanke superieure ras theoretiseert. De Uebermensch verheft zich.

1/(De Vries)

Wacht even dan praten we wel over heel andere vakgebieden.

2

Voor mij is het een pot nat. Beetje roeren in de genen. Eerst zijn het planten, dan dieren en even later reageerbuisbabies. Beetje verbetering van de menselijke soort een poging tot volmaking van het menselijk ras. Was de Vries een Buikhuizen avantla lettre?

1

(Tot K.2)

Nee, De Vries was daar zeer terughoudend in. Een humanistpur sang. Hij was bekend

Kabinetsbeheerders in het Kabinet

en werd vereerd. Er schijnt rond 1900 een enquête onder krantenlezers te zijn geweest. Wie ziet u als de belangrijkste Nederlanders van de 19e eeuw?

2

Deden ze dat toen ook al? En wat kwam eruit?

1

Thorbecke, Multatuli en Hugo de Vries.

2

Dat lijkt mee een sterk propagandaverhaal. Had de UvA in die tijd ook al een PRBureau?

1

Hadden ze toen niet nodig.

Scene 4

EUGENE DUBOIS, THE MISSING LINK

(De Kabinetsbeheerders met een portret van Dubois bij de geraamten).

KABINETSBEHEERDER 2

(Naar het publiek)

'Het Kabinet' kan door haar samenwerking met het Zoologisch museum enkele unieke beenderen van de originele Javamens exposeren.

U kent het verhaal in 1891 ontdekte de Amsterdamse archeoloog Eugene Dubois de Javamens. Hij claimde de 'missing link' tussen aap en mens te hebben ontdekt. De wetenschappelijke wereld stond op zijn kop. Was hier sprake van de 'Missing Link'?

Dubois liet de gevonden beenderen in 400 kisten verschepen naar Amsterdam en weigerde na alle kritiek zijn kisten te openen. De kisten werden voor decennia vermist.

KABINETSBEHEERDER 1

Wij hebben onlangs, een van die verdwenen kisten teruggevonden in het depot van het Zoologisch instituut. En tonen u hierbij de inhoud. Meneer van Houtum kunt u de missing Link opdienen?

ASSISTENT VAN HOUTUM

(De assistent van Houtum in keurig zwart pak komt van achteruit de zaal op met een zilveren schaal met een schedel erop).

Willen de heren nog koffie ook?

KABINETSBEHEERDER 1

Ja, dank u, Meneer van Houtum. *(Naar het publiek).*

Kijk die dikke kaak, die bovenkaakkies. Die zou zowel van aap als mens kunnen zijn. Dit is de 'missing link'.

Een mijlpaal in de afstammingsleer. Hier ligt het empirische bewijs dat de mens van de aap stamt. Daarvoor was dat theorie.

2

Sinds de Javamens is de mens in wezen een aap. Sinds Dubois is de mens in zijn diepste kern een beest is. Beetje klein mensje. Zie je die kromme rug. Laten we in het menselijk beest nog een verder bekijken.

Scene 5

HECTOR TREUB EN JOHANNA WEST-ERDIJK

(Kabinetsbeheerder in witte jas doceert. Met een overheadcomputer en schematische tekeningen van vrouwelijke geslachtsdelen, wordt inzicht gegeven in de gyneacologie. Kabinetsbeheerder 1 wijst op het portret).

1

(Benoemd op droge wijze de beelden met Latijnse namen).

Uit het standaardboek 'Leerboek der verloskunde' van Hector Treub. De man van de gyneacologie en verloskunde

2

Voor vrouwenzaken had de universiteit ook al mannen?

1.

Zeker. Maar die Treub was wel een feminist avant la lettre. Vrouwen zouden in de studie niet voor mannen onder doen en hij verdedigde abortus op medische gronden.

2.

Nou, nou !!

1

Dat was absoluut tegen de geest van die tijd. De meeste mannen vonden die gelijkstelling ook onzin.

2.

Akkoord. Maar ik heb toch wat andere informatie over die Treub van jou. Hij

HET ACADEMISCH KABINET

had toch wat ouderwetse beelden over de vrouwvriendelijke zogenaamde ‘reformkleding’.

(Hij haalt vanaf de paspop een reformjurk en toont deze).

Reformjurk eind 19e eeuw. En hoe noemde Treub dat? Ik citeer: ‘De in reformkleding gehulde vrouw brengt mij, en met mij de overgrote meerderheid der mannen en gelukkig ook nog de meerderheid der vrouwen den uitroep op den lippen: Grote goden wat een hobbezak!’ (‘Over reformkleding’)

1

Hobbezak, goed woord. Hij pleitte inderdaad voor het korset. Dat lijkt me een goede gedachte.

2

Had die wel de feministes mee op de kast. Over Feministes gesproken. Fatamorgana heeft een brief van het Belle van Zuilen-instituut met het dringende verzoek in onze presentatie speciaal aandacht te besteden aan vrouwelijke wetenschappers.

1

Ja, ik heb het gezien. Die vrouwen daar hebben in ieder geval verstand van politieke lobby.

2

En hebben we al vrouwelijke wetenschappers? Die galerij is wel een beetje een masculiene gebeurtenis. Het lijkt me niet nodig om ook nog ruzie met de feministische beweging te maken. Haalt Fatamorgana de Gendercontrol?

1

Ja, sorry. Rond 1900 waren er nog nauwelijks vrouwen aan de universiteit.

2

Er zijn in die tijd tientallen dissertaties door vrouwen geschreven.

(Kabinetsbeheerder 2 steekt sigaar op).

1

Ik weet het, maar zijn dat ook tot de verbeelding sprekende personages, die als boegbeeld van de UvA-geschiedenis kunnen dienen?

2

De brief geeft een aantal duidelijke suggesties. Belle van Zuylen?

1

Die zat niet in de wetenschap. Schreef brieven in de 18e eeuw.

2

Maar toch een belangrijk feministisch theoretica?

1

Nou, nou, theoretica. Zullen we het houden op een bevlogen feministe avantla lettre.

2

Alleta Jacobs?

1

Ja dat is nu spijtig. Studeerde in Groningen

2

Catharina van Tussenbroek?

1

Die zat hier wel. Heeft een kritisch boek geschreven over gynaecologie, maar niet aan de universiteit.

2

Cornelia de Lange

1

Kindergeneeskundige en eerste vrouwelijke hoogleraar aan de UvA. Ja, ik miste het rare, de anekdote, het extreme.

2

Aha. We komen in de buurt. Johanna van Westerdijk.

1

Onze sigarenrokende Hans. Akkoord geen slechte suggestie.

2

Sigarenrokende Hans?

1

Ja, dat was het soort vrouw die op partijen een sigaar op stak en zichzelf Hans noemde.

2

Lieve god.

1

Ze hield nogal van feesten en dansen. ‘Werken en feesten geeft schone geesten’ liet ze boven haar tuindeur plaatsen en elk feest begon ze de dans met de tuinman, waarna ze het hele mannelijke gezelschap er in die avond doorheen joeg.

2

Mijn god. Wat een mannenverslindster. Is dat nu wel geschikt als rolmodel voor de Amsterdamse studente van de 21e eeuw?

1

Lijkt me wel. Biologe. Studente van Hugo de Vries en in 1930 leerstoel in Amsterdam. Ze deed onderzoek in penicilline. Zat op Java doceerde in Portugal en ZuidAfrika.

2

Wat een turbowoman. Ongetrouwd?

1

Ongetrouwd. Enkel vrouwelijke assistentes, waar ze ongetrouwdheid van eiste.

2

Mijn god toch geen lesbo?

Verder onbesmet blazen?

1

Er gaat een wat vreemd gerucht over haar rol in de oorlog. Ze zou stoffen voor penicilline aan de Duitsers hebben geleverd.

Waarschijnlijk is het niet waar, maar wat ik mij afvroeg wat daar nou op tegen was?

2

Je steunt de Duitse oorlogsindustrie.

1

Penicilline was toch een geneesmiddel? Wat dacht je van de rol van het Rode Kruis dan?

2

Ja, dat weet ik allemaal niet, wat doen we met Johanna Westerdijk? Een vrouwelijk boegbeeld. Inspiratiebron voor de studentes van na 2000?

1

Welja. Hup in de galerij. Ze verdient een portret. met sigaar graag.

AKTE 3

DE ‘RODE’ MAATSCHAPPELIJKE
UNIVERSITEIT (1930/1996)

---

scene 1

DIASHOW ‘RODE’ UNIVERSITEIT
1930/1996

20 Dias met beeltenissen van de 20e eeuwse Universiteit van Amsterdam. Het wetenschapsbedrijf en de universitaire gemeenschap tussen 1930 en 1996.
Muziek: Moderne revolutionaire nederlandse muziek

Scene 2

WAT IS ER MIS MET ROOD?

KABINETSBEHEERDER 1

(Toont voor de microfoon een brief).

Dames en Heren,

Fatamorgana heeft onlangs een brief ontvangen van een groep universitaire medewerkers die zich hebben verenigd in de actiegroep ‘Wat is er mis met rood?’. Zij verzoeken ons ruchtbaarheid te geven aan hun initiatief.

Ik citeer uit hun brief:

‘Wij zijn in toenemende mate verontrust over het afnemende ‘rode’ imago van de Universiteit van Amsterdam en hebben het vermoeden dat hier sprake is van bewust beleid’. ‘In reactie hierop hebben wij besloten tot oprichting van een overleggroep’.

De brief vervolgt:

‘Hopelijk heeft u ook binnen Fatamorgana plaats voor de kleur rood’.

Met dank en vriendelijke groet.

De overleggroep

WAT IS ER MIS MET ROOD?’

Dat lijkt me een sympathiek initiatief,

Waar we zeker wat mee moeten.

KABINETSBEHEERDER 2

Het klinkt sympathiek, maar het is een gevaarlijk complot. Ik heb hier een brief van de Leidse universiteit aan jouw actiegroep: Wat is er mis met rood?

KABINETSBEHEERDER 1

Hoe kom je daar nu weer aan.

KABINETSBEHEERDER 2

Ik citeer:

‘Wij delen uw mening dat de Universiteit van Amsterdam haar rode imago moet behouden. Inderdaad is dat ook voor onze eigen profilering van groot belang’.

En nu komt die:

‘U vraagt vrijblijvend steun voor uw streven het ‘rode imago’ opnieuw naar voren te

Expositie in het Academisch Kabinet

brengen. Wij achten uw initiatief waardevol en kennen uw stichting 'Avondrood' een bijdrage toe van Fl 100.000,. Vanzelfsprekend rekenen wij op geheimhouding en wensen u veel succes met uw activiteiten.

Hoogachtend, Etc...?
(Stilte).

Tja, zo gaat dat.

KABINETSBEHEERDER 1

Hoe kom jij aan die brief?

KABINETSBEHEERDER 2

Originele brief. Kijk het briefpapier van de Leidse Universiteit.

KABINETSBEHEERDER 1

Plagiaat. Een achterbakse onderkruiperbrief. Er is wel degelijk een diepe behoefte aan engagement en historisch bewustzijn.

Trouwens rood heeft een roemruchte geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. De goede oude tijden. De tijd dat de vaandels zwaaiden. Neem een Antonie Pannenkoek.

Scene 2

ANTONIE PANNENKOEK, STERRENKUNDIGE EN SOCIALIST

(De Kabinetsbeheerders bij het portret van Pannenkoek. Op de sterrenkijker ligt het communistisch Manifest van Marx en Engels. De Kabinetsbeheerders

zijn bezig met het bestuderen van de sterrenhemel door de kijker. Op het scherm verschijnt een sterrenhemel met daardoor heen de beelden van de Russische revolutie en voormannen).
Muziek: 20e eeuwse revolutie/ Eisler/ Mathijs Vermeulen.

1

Antonie Pannenkoek. Sterrenkundige en socialist.

2

Een naam voor een Middeleeuws wereldbeschouwer. De wereld is plat. Plat als een pannenkoek. Wat een combinatie: Sterrenkunde en socialisme. De orde van de hemellichamen. De oerspiegel van de maatschappelijke heilstaat. Ach, Wat een heerlijke bijna middeleeuws religieuze gedachte. En wat een leven. Overdag folderen en s'nachts naar de sterrenhemel turen?

Zeker een utopist?

Een man met een heilig geloof in het paradijs op aarde.

1

Hij schreef een boek.

'Over de wonderbouw der wereld'.

2

Dat kon niet missen, wat een idealist.

1.

De Duitse keizer was minder gecharmeerd, Die zette hem na jaren staatsgevaarlijke propaganda de grens over.

2

Rote Fahnen zuruck zum Holland.

Aan de UvA was altijd plaats, dat was immers een communistisch bolwerk.

1

Dat was het in 1914 nog niet

Het welkom was wel erg koud.

Socialistisch verleden, dan lag je eruit.

2

Moet je je voorstellen dat ze dat nu met al die excommunisten zouden doen? Dan kwam er nog eens ruimte op de universiteit.

1

Pannenkoek dacht. Mond dicht over socialisme. In Nederland mochten communisten best wel adem halen, maar een baan krijgen was een ander verhaal. De Nederlandse regering wilde geen socialistische sterrenkundige.

Zijn hoogleraarbenoeming was een groot probleem.

2

Ze waren natuurlijk bang voor de ontwikkeling van een marxistische sterrenkundeleer. Een theoretisch model hoe de big bang over zou slaan naar het binnenhof. Dus toen is die maar weer voor de communisten gaan werken?

1

Hij was lid van de Socialistische Internationale. Daar is die uitgestoten.

2

Daar is die uitgestoten?

1

Ja, door Lenin.

HET ACADEMISCH KABINET

2

Lenin, de grote Lenin.

Geen slecht woord over Lenin

Wat moest Lenin met die Pannenkoek?

1

Een kinderziekte van het communisme, werd Pannenkoek genoemd.

2

Tussen de wal en het schip noemen ze dat, eigenzinnige guru, die Pannenkoek. Toen kreeg die Amsterdamse benoeming?

1

Dat viel niet mee. De Amsterdamse gemeenteraad heeft hem pas na vele voordrachten tenslotte aangesteld.

2

Toen het paradijs op aarde wat moeilijk realiseerbaar werd, kon die altijd nog dromen van het hemels paradijs?

(Naar boven kijkend)

Het melkwegstelsel. Daarbij vergeleken is de menselijke utopie een godslieperlijke knoeiboel. Een falend systeem van socialistische huize.

1

Het systeem werkte anders perfect.

2

(Honend)

Alleen de mens is er ongeschikt voor.

1

Hoho. Kalm aan. Het systeem is altijd een aberratie in het socialisme geweest.

2

Althans in theorie.

1

Voor de humanisten gaat het altijd over het levend organisme. Pannenkoek zij dat al. Waarom dacht je dat ze zijn portret meedroegen in de Portugese Anjerrevolutie?

2

De Portugese Anjerrevolutie? Liepen ze toen ook nog met die baardmans?

1

Pannenkoek was een volstrekt rationele utopist. De Karl Marx van de Lage landen. Hij bestudeerde keurig de sterren, maar droomde heimelijk van de 'de groei van ons wereldbeeld'. Een utopist. Een lichtend voorbeeld voor de nieuwe millenniummens.

scène 3

FOUTE HOOGLERAREN

(De Kabinetsbeheerders tonen 3 hoogleraren met de namen en leeropdrachten. Er verschijnt een diafoto).

MUZIEK: Henk Badings

2

Goede foto, wie is die man?

1

Professor Van Dam. Levantkade Augustus 1945,

(1 bladert in het boek)

Hij was een van de foute hoogleraren aan de UvA Ze hebben er nog een paar.

2

Fout.

Het ergste wat je in Nederland kan zijn.

1.

'Collaboratie op hoog niveau'.

2

Ja, daar haal je NOVA niet mee.

Meer een titel voor de zoveelste oorlogsroman. Dat boek had moeten heten 'foute hoogleraren'

1

Men durft het woord 'fout' niet goed aan.

Jammer, want fout is een dubbelzinnig begrip. Neem nou een de classicus Prof. Schneider. Die vond dat die 'goed' bezig was. Hij zette zich in voor Europese eenwording onder Duitse leiding.

2

Hij was eigenlijk een voorbode van de Europese Unie?

1

(Spottend)

Zoiets ja. Eigenlijk is de Europese Unie een soort Vierde Rijk met roemruchte voorgangers. De Romeinen, Karel de Grote, Napoleon, de Nazis en in het slotaccoord de Europese Unie. Met Chirac op de troon.

scene 5

COHEN EN DE JOODSCHE RAAD

(Kabinetsbeheerders de foto van Dr. Cohen was classicus en voorzitter van de Joodse Raad.

2

Cohen, Voorzitter van de Joodse Raad, die was toch jurist bij de Universiteit van Amsterdam?

1

Classicus

2

Ook al fout. Trouwens hij is ook veroordeeld na de oorlog. Hij heeft toch de Duitsers geholpen al die Joden op transport te stellen?

1

Nou kijk. Je kunt dat anders zien. Stel je voor. Den Haag verordoneert de volgende bezuinigingsronde. Het College zegt tegen de vakgroepen: Julie wilden toch graag democratie. U mag nu zelf beslissen hoe u die reorganisatie doorvoert? Wat doe jij dan?

2

Ik richt direct een taakverdelingscommissie op die daarover gaat beslissen.

1

En wie vliegt er dan uit?

2

Oh, dat gaat heel eerlijk. Diegene die het laatst in de taakverdelingscommissie zit.

1

Dat is ongeveer wat Cohen deed met dit verschil dat hij meende het belang van de Joodse gemeenschap te moeten dienen en jij

enkel je eigen.

2

Met dit verschil natuurlijk dat de slachtoffers geen wachtgeld kregen, maar de gaskamer.

1.

Natuurlijk, maar het mechanisme is hetzelfde.

scene 6

CIVITAS

KABINETSBEHERDER 1

De academische gemeenschap. De Civitas. Hoe dat oude universitaire ideaal opnieuw leven in te blazen? Hoe van dat academische eilandrijk wederom een eenheid te smeden? Hoe die atomisering van de wetenschap te lijf te gaan? Hoe de ideale academische gemeenschap tot stand te brengen. Civitas.

CORPSBAL

(Kabinetsbeheerder 2 komt dronken op met handschoenen, de promotiestok en een champagneglas).

Civitas,

Daar drinken we op

Leve Civitas

De ideale gemeenschap is die van Koning alcohol en die zegenen wij met een flinke plas wijwater. Civitas.

Op Zeeman, Van het Hoff en Asser. Op de hele bliksemse academische bende. Dat waren nog eens kerels. Die schoten Nobelprijzen of het kleiduiven waren. 1900.

Toen waren de heren op het Amsterdamsch Studentencorps. Nog echte heren. Toen boog het plebs, wanneer je met koets langsstoof.

Jachtpartijen op de Veluwe. Daarbij waren de safari's van Prins Bernhard maar kleuterwerk. Wilde feesten in die studentengemeenschap dat je drie dagen geen pap meer zeggen kon. Civitas, daar moet op gedronken worden, Hi ha ho. Daar moet op gedronken worden, Hi ha ho.

(Kabinetsbeheerder 1 zet de corpsbal buiten de deur).

Scene 7

RADIOBERICHT MAAGDENHUISBEZETTING

Het Maagdenhuisradiobericht.

Bijpassende videobeelden.

Kabinetsbeheerders kijken en luisteren.

MUZIEK: Popmuziek jaren 60/70

Scene 8

UNIVERSITEITSRAAD

1

Ja, dat was de tijd van grote discussies.

Later kreeg je de democratisering, de Kritiese Universiteit, de KRU en natuurlijk de UR

2

De UR

Die wordt binnenkort opgeheven, dat zal tijd worden. Mijn god wat een gezever daar in de hal van het Maagdenhuis. Wat een gewel, Pardon gruwel.

1

De UR heeft dat helemaal niet slecht gedaan. Trouwens, de universiteit was veel te klein voor de UR. De UR bestuurde de wereld. Wanneer Israel ZuidLibanon binnenviel dan antwoordde de UR via een solidariteitsovereenkomst met de Universiteit van Nablus.

2

Dat was toch lachwekkend.

1

Het apartheidsregime in Pretoria wankelde toen de UR besloot tot een eredoctoraat aan ANC-leider Govan Mbeki. Solidarinosc werd verboden, de UR eiste eerbiediging van de democratie. Het Maagdenhuis was in die jaren een soort VN hoofdkantoor en de UR de veiligheidsraad. Dat waren nog eens tijden

2

Volstrekt idioot.

1

En die bevlogenheid
Lekker onpragmatisch,
Tikkeltje orthodox dat wel. Heilig geloof in het eigen morele gelijk. Alles beter dan die nietszeggende voorzichtigheid, die nu de vlag zwaait. De UR. Dat was een rots in de branding in deze lijdende wereld.

2

Accoord. Ere aan de UR.

(De Kabinetsbeheerders ontsteken een kaars voor de UR.. Ze zetten deze voor een foto van een Maagdenhuisvergadering).

scene 9

BEDE VOOR DE UR

(De Kabinetsbeheerders zetten een kaars voor een portret van de UR)

Heer gedenkt de UR

Die rechtvaardig ons bestuurde

Heer oordeelt mild over de UR.

Beschermer van onderdrukte volkeren

Heer hebt erbarmen met de UR

Strijder voor rechtvaardigheid

Heer hebt genade voor de UR

Die ons het lichtend pad wees

Heer eert de naam UR,

Amen.

(Requiem met diashow over de Kritische Universiteit).

AKTE 4

DE UNIVERSITEIT NA 2000

scene 1

HOE ROOD WAS U?

(De Kabinetsbeheerders in de schaduw van hangende rode vaandels).

2

Rood is dood. De universiteit moet helemaal af van dat rode imago.

1

Je gooit toch niet dat hele verleden zo maar overboord.

2

Daar komt toch geen mens meer op af. Denk je dat jonge mensen dat willen? Die denken diploma scores, CV'tje sprokkelen, multiple choichje prikken en klaar is Kees Het goede leven kan beginnen.

1

Wat een decadentie. Het heeft gewoon niets te maken met de wil tot verrijking van de geest. Het voorrecht om je leven in dienst te stellen van de wetenschap.

2

Nou ik zie het probleem niet Gewoon resultaatgericht denken

1.

Jij was ook nogal rood vroeger?

2.

Ja, vroeger. Nu is het hoog tijd voor de afrekening

Kbinetsbeheerders in de Agnietenkapel

HET ACADEMISCH KABINET

1.

Jij bent toch ook nog lid geweest van..

2.

Jeugdzone, Nee die tijd is voorbij.

1.

We hebben nog een stuk over Lenin gemaakt.

Jij in de rol van vadertje Lenin.

2.

Ik was alleen uitvoerend functionaris Tegenwoordig speel ik andere toneelrollen.

Ik ga met mijn tijd mee.

(Donkerslag)

scene 2

LIED: ROOD ZIJN MAG NIET MEER

(De Kabinetsbeheerders zingen een lied op de wijs van 'vluchten kan niet meer')

Rood zijn mag niet meer

Ik zou niet weten hoe

Rood zijn mag niet meer

Rood zijn is taboe

Ach, Het is voorbij!

Anarchistisch

Communistisch

Syndicalistisch

Socialistisch

Pacifistisch

Hoe ver moet je gaan?

Rood zijn mag niet meer

Het verleden maakt ons moe

Rood zijn mag niet meer

Ik zou niet weten hoe

Ach, het is voorbij!

Protestdemonstratie

Basisedemocratie

Fascistische natie

Burokratie

Ach, het is voorbij

Rood zijn mag niet meer!

scene 3

TIRADE TEGEN DE TIJDSGEEST

KABINETSBEHEERDER

Niet alleen rood zijn is taboe. Het is taboe geworden om met enthousiasme te praten over je vak, wat zeg ik vak?

Roeping.

De roeping van een uitverkorene om zich te mogen wijden aan het rijk van de geest

Een missie tot verheffing van de mensheid.

Maar het universitaire klimaat is vergiftigd.

Er is een klimaat van ieder voor zich en competitie voor ons allen.

KABINETSBEHEERDER 2

Het gevolg van stevige bezuinigingen.

Dat is de bron van die klimaatsverandering

Dat geeft tenminste scherpe selectie en selectie geeft kwaliteit.

The struggle for life and the survival of the fittest.

KABINETSBEHEERDER 1

Mijn god in welke tijd zijn wij terecht gekomen. In een tijd van tempobeurzen en prestatieburzen. De schepping van de bezuinigingsmens. De armoede van de jaren 90 ideologie. Een nieuwe klasse van jonge proleten en het wordt nog erger. Vorige maand kreeg ik een verzekeringsagent aan mijn deur. Of ik een studiespaarrekening wilde voor als mijn zootje van 1, in het jaar 2013 de gelukzalige leeftijd van 18 jaar zou bereiken. Die man had namelijk in zijn glazen bol gekeken. In het jaar 2013 is alle studiefinanciering afgeschaft. De studenten moesten alles zelf weer gaan betalen. Hij bedoelde bij hun ouders aankloppen, die dat onheil zijn verzekeringspakket moesten nemen.

KABINETSBEHEERDER 1

Precies eigen verantwoordelijkheid. Jij dacht, die neem ik direct. Fijne belastingaftrek.

KABINETSBEHEERDER 2

Bijna goed. Ik dacht dat ik verzekeringen een moderne term voor oplichterij vind. Dat ik een vrije jongen ben, die nog niet zo diep gezakt is om in die stinkende Hollandse verzekeringspoel terecht te komen. Dat ik als ik geld heb dat het liefst onverantwoord over de balk kieper, Dat ik me niettemin verheug op het jaar 2013. Dat ik denk tegen die tijd rijk te zijn. en dat geluk zonder verzekeringsmaatschappij wil genieten.

Maar goed waar hadden we het over?

Over moderne studenten.

Vossius in de Agnietenkapel (Hans Daalder)

Over modulen.

Over de bloem van de natie,
die krijgt geen water, maar een stapel stencils
en automaatkoffie in een plastic bekertje.

KABINETSBEHEERDER 2

Nou, nou. Jij doet maar of de bomen tot in
de hemel groeien. Er is domweg geen ruimte
voor dergelijke luxe.

In deze tijd van bezuinigingen. En wat is
er eigenlijk tegen de automaatdrinkende en
stencil lezende student?

Pragmatisch en calculerend.

Een beetje met je tijd meegaan aub.

KABINETSBEHEERDER 1

Aha, de bezuinigingsmens. Pragmatisch,
calculerend en altijd de goedkoopste stand-
aard.

KABINETSBEHEERDER 2

Ho, ho.. Voordat je je gal spuit over de
huidige generatie studenten...

Dat werkt hard. Dat is ambitieus. Dat
verzekert zijn toekomst. Dat is niet nix.

KABINETSBEHEERDER 1

(Honend)

De moderne student? De harstocht druipt
van het taalgebruik:

Een doctoraal scoren

Een CVtje sprokkelen

Multiple choice'je prikken

Je toekomst verzekeren.

Dat is niet nix.

Natuurlijk zijn er uitzonderingen maar het
klimaat is er. Het klimaat heet gezond, maar
is ziek en dat moet maar eens gezegd.

2

Precies, dat klimaat moet gezond gemaakt.

Ik heb een kleine inventarisatie gemaakt.

Een opzette voor die visionaire blauwdruk.

Zal ik hem even laten horen?

1

Een ideetje bedoel je?

2

Precies, een A4tje, een eerste versie.

1

Nou vooruit maar, laat maar eens horen.

scène 4

PLEIDOOI VOOR DE TOPUNIVERSIT-
EIT

*(Kabinetsbeheerder 2 komt op met een
perkamenten rol).*

Dames en Heren,

Het Nederlandse universitaire leven is rijp
voor een kanteling. Te lang heeft sociale
nivellering de voortgang belemmert.
Topkwaliteit en wetenschappelijke selectie
eisen nieuwe principes. De Amsterdamse
universiteit is rijp voor selectie aan de
poort.

Het Rariteitenkabinet in de Agnietenkapel

Te lang hebben antropologen, sociologen,
filosofen en andere bezigheidstherapeuten
hun hobby's kunnen uitoefenen op kosten
van de burger. Nederland is rijp voor het
onderscheid tussen zinvolle en zinloze
studierichtingen. Dat wat zinvol is dient het
bedrijfsleven te sponsoren. Dat wat zinloos
is dient te worden afgeschaft.

Nederland is rijp voor de privatisering van de
universitaire instelling. De derde geldstroom
dient de eerste geldstroom te worden. Wie
commercieel of maatschappelijk relevant is
krijgt een opdracht. Hobbyen doe je in je
eigen tijd.

Wij leven in een tijd van internationalisatie
Of we het leuk vinden of niet het Engels is
de mondiale taal van de wetenschap. Het
Nederlands is stervende. Colleges dienen in
het Engels te worden gegeven.

Het levensonderhoud van de student kost de
belastingbetaler miljarden. Studeren is een
economische investering. Investeren in je
toekomst. Een investering die rendabel moet
zijn. Nederland is rijp voor de prestatiebeurs.
Hoe beter de prestatie, hoe hoger de beurs.

2

Dat was het. Wat vind je ervan? Het is maar
een opzetteje.

1

(Na een stilte, hoofdschuddend)

Verschrikkelijk.

Het is tijd voor een kanteling, Vos

Maar dan wel even anders.

Een verbeeldingsoffensief.

Een visionair manifest.

Fatamorgana verheft zich.

*(Kabinetsbeheerder 1 klimt op de stoel
en draag het millenniummanifest voor).*

HET ACADEMISCH KABINET

scène 5

MANIFEST VOOR HET MILLENNIUM

KABINETSBEHEERDER 1

Geacht College van bestuur, Doctors en Docenten, Dames en Heren studenten, De horizon van het millennium nadert Het Universitaire klimaat vraagt om een geestelijke shocktherapie. Wij koesteren het beeld van de toegewijde monnik, de erudiete geleerde, de eigenwijze uitvinder, de promiscue homo universalis.

(De zaktelefoon van Kabinetsbeheerder 2. Hij voert gedempt een gesprek).

Academici, De millenniummens komt. Hij is geen scientist. Hij is een Homo Ludens. Hij streeft niet naar waarheden. Hij ontdekt perspectieven. Wetenschap is geen conclusie, maar een debat dat op het scherp van de snede gevoerd dient te worden. De polemiek is de brandstof voor het wetenschappelijke debat en die motor loopt telkens weer vast in het moeras van de Nederlandse consensuscultuur.

KABINETSBEHEERDER 2

(Onderbreekt Kabinetsbeheerder 1).

Het is iemand van de Leidse universiteit. Of we een afspraak willen maken?

KABINETSBEHEERDER 1

(Verstoord)

Waarover?

KABINETSBEHEERDER 2

Ze vragen een visionair plan voor het nieuwe millennium?

KABINETSBEHEERDER 1

Ja daar heb ik dus helemaal geen zin in. Trouwens, We zitten vol tot 2000

KABINETSBEHEERDER 1

(Tot publiek)

Hoe te selecteren?

Geschiktheid is geen kwestie van rapportcijfers, maar van overtuiging, kennishonger en toewijding aan ons geestelijk erfgoed. De vorming van de Homo Universalis eist de leergierigheid van het kind en de zelfdiscipline van de monnik.

Ja wat is er?

KABINETSBEHEERDER 2

Ja sorry, nog even. Ze komen echt met een schitterend aanbod. Een stuk over Spinoza, Boerhaave en Willem Alexander. Ze hebben een prachtig Natuurhistorisch museum, waarvan de inhoud ter onzer beschikking staat en vanzelfsprekend stevige financiële vergoedingen.

KABINETSBEHEERDER 1

Spinoza? Ik dacht persoonlijk meer aan Diekstra. Vos, Ik ben geen PRinstrument.

KABINETSBEHEERDER 2

Natuurlijk volledige artistieke vrijheid. Toe nou. Een gesprek lijkt me geen kwaad kunnen.

KABINETSBEHEERDER 1

Ik zal het in overweging nemen. Laat ze volgende week maar eens terug bellen. *(Kabinetsbeheerder 2 rond telefoon-gesprek af).*

Keert het esthetisch verval van de academische traditie. De universitaire gemeenschap zit opgesloten in betonnen bunkers met formica tafels en een plastic koffiebekertje met een afgekloven shaggie. Dat moet afgelopen wezen. U drinkt uw koffie uit porselein met een zilveren lepeltje, een beeltenis van Vader Barlaeus en een koekje. Het plastic koffiebekertje wordt bijgezet in een 'Museum van de jaren 70'. Naast het afgekloven shaggie en de bouwtekening van het Maupoleum. En dan de reader. U kent het probleem. De moderne student leest geen boek meer, maar bladert in een reader. Kopieermachines zijn er niet om boeken te vervangen door stapels A4 met een nietje. De Universitaire gemeenschap verschaft haar medewerkers en studenten gebonden boeken met goud op snee.

En natuurlijk de computer. Het altaar in elk studievertrek. Wij verzorgen brainwashes onder de codenaam: Informatie.

Informatie is geen inzicht, maar een dagelijks terugkerende diaree van opgewonden tekens.

Academici,

Niemand wacht op uw vrijblijvendheid. U bent er als gids van de maatschappelijke idealen. U bent de voorbode van het kritisch paradijs op aarde. U bent een utopisch realist. Gedraagt u zich als zodanig!

Bestuurders,

De nieuwe millenniumcultuur eist nieuwe instituten op visionaire grondslag. Wij adviseren U het wetenschappelijk genootschap. Aan de horizon van het millennium wenkt een archipel van oases. Wij bieden u het voertuig: Fatamorgana.

FUTURISTISCHE MUZIEK

EPILOOG

LIED ALMA MATER

O Alma Mater

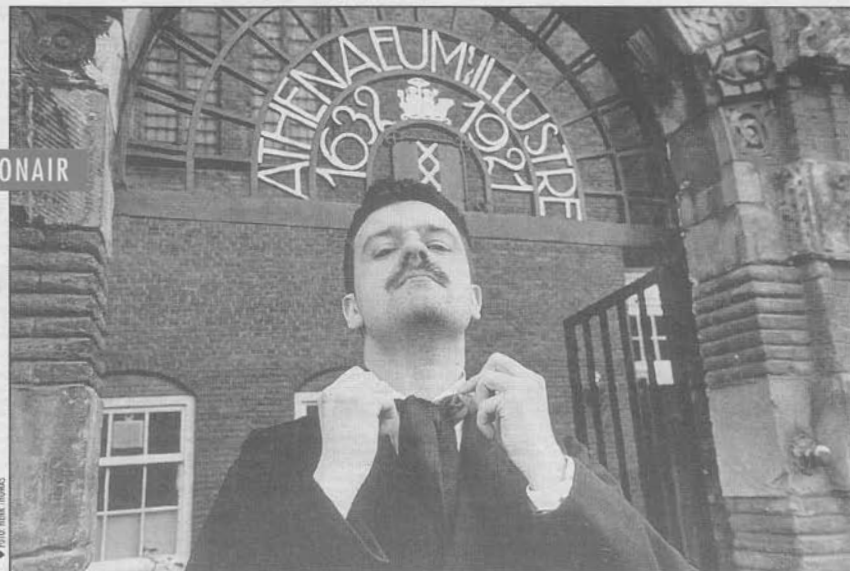

Kabinetsbeheerders

PERSREACTIES

Toen Vossius en Barlaeus in 1632 in de Agnietenkapel hun Academie stichtten, hadden ze niet kunnen vermoeden dat het daar 365 jaar later allemaal nog eens nagespeeld zou worden. De UvA-geschiedenis wordt een maand lang gecompriemd tot anderhalf uur lokatietheater te midden van universitaire rariteiten.

VISIONAIR

Ab Gietelink: ...heel erg communiceren met de geschiedenis van de UvA...

'Een blik op het verleden is een blik op de toekomst'

UNIVERSITAIRE GESCHIEDENIS ALS THEATRAAL RARITEITENKABINET

VREEMD spul in de Agnietenkapel. Verspreid door de grote gehoorzaal staan en liggen spullen die er niet horen: een opgezette giraffenkop met halve nek, skeletten en schelpen in verschillende formaten, mysterieuze machines en onherkenbare organismen op sterk water. Midden op het podium een manshoge ladekast. Daarop *Ab Gietelink*, regisseur van *Het academisch kabinet*, de voorstelling waarin hij met acteur *Hans Daalder* de academische gemeenschap haar verleden voor ogen wil toveren. Wanneer hij het bezoek in de gaten heeft, springt hij van de kast af en begint hij tegelijkertijd een gesprek met zijn collega, de technicus en de interviewer. Ondertussen slalomt hij tussen de vitrines door naar de kleedkamer. Om daar twee minuten later half ontkleed uit te voorschijn te komen en alweer snel iets te bespreken. Het is nog maar zeven dagen voor de première en dat is te merken. Driemanszinnen gieren door de zaal. 'Zo'n stuk is toch lastiger te spelen dan het lijkt,' verzucht Gietelink op weg naar buiten.

SIMPPEL zit het dan ook niet in elkaar. *Het academisch kabinet* is een combinatie van een tentoonstelling, geschiedschrijving, toneel en een scheutje audiovisuele omlijsting. De toeschouwer krijgt aan het begin van de voorstelling eerst de tijd om rond te neuzen tussen de skeletten en de rest van het ingerichte rariteitenkabinet. Eventueel met een drankje erbij. Dan maakt een vertegenwoordiger van adviesbureau *Fatamorgana* zich bekend en blijkt de voorstelling al begonnen te zijn.

De leden van het adviesbureau zijn tevens de beheerders van het kabinet. Vos en Van Baerle. Toevallig de twee mannen die in 1632 in dezelfde ruimte aan de wieg van de Amsterdamse Academie en daarmee de Universiteit van Amsterdam stonden. De eigentijds Vossius en Barlaeus hebben een opdracht van het college van bestuur: ontwerp een visionair manifest voor de universiteit in de 21e eeuw. Daarover krijgen de twee het prompt aan de stok. Van Baerle ziet aan de universiteit 'eerder een ordinaire diplomaarce dan een innerlijke drang tot geestelijke verrijking'. Wanneer echter Vos een 'beginselverklaring' voorleest, ontardaart dat in een pleidooi voor 'selectie

aan de poort'. Tot ontzetting van zijn collega.

Om verdere interne conflicten bij het adviesbureau te voorkomen, volgt dan het manifest zelf: een eerbetoon aan de academische geschiedenis, 'mannen (en een enkele vrouw), met grootse visies die hun leven wijden aan het noble doel van de wetenschap. Want het is die vergeten historie, die ons de inspiratie en het materiaal moet leveren voor onze opdracht: een visionair manifest voor de universiteit van het komende millennium.'

De visionaire blik op het verleden duurt anderhalf uur. Op een draffie passeren een aantal van de grootste helden uit de UvA-geschiedenis de revue: de medicus Blasius en Ruyssch, de anatoom Vrolijk, de sterrenkundige Pannekoek, de classicus Allard Pierson, de wiskundige Brouter en zo nog een groepje. In het decor staan de spullen die erbij horen, zoals de originele elektronenkuiper waarmee Pieter Zeeman het Zeeman-effect ontdekte. Het hele rariteitenkabinet bestaat uit bezit van de musea van de Universiteit van Amsterdam.

Een kabinetvoorstelling is geen plotselinge artistieke opstelling van Gietelink (38), die aan de UvA rechten en filosofie studeerde. Hij maakte al eerder *Kabinet 1917* over de val van het communisme, *Babylon*, *Saddam en ik* over de Golfoorlog, *Het Hollands kabinet en Batavia*. De laatste twee gingen over de Nederlandse geschiedenis. Toen hij met Creadirecteur Sjoerd Jans het plan voor *Het academisch kabinet* bij het college van bestuur deponeerde, was dat direct enthousiast. De voorstelling wordt in totaal achttien keer maal gespeeld en is vooral bedoeld voor studenten en personeelsleden van de universiteit. Die kunnen het theater bovendien combineren met een heus diner-arrangement in de Academische Club.

ER ZIJN eenvoudiger dramatische opgeven dan 365 jaar universitaire geschiedenis in de tijdsduur van een voetbalwedstrijd, erkent Gietelink. 'Ik heb geen artistieke concessies moeten doen om alle informatie in het stuk te krijgen. Ik begin andersom. De verwerking van de informatie is het uitgangspunt. Dan merk ik dat ik me artistieke problemen op de hals haal, want de transitie van historisch materiaal tot een dramatisch stuk

Arjen Fortuin

is niet makkelijk. Een wetenschappelijke theorie is geen theater. Het wordt nooit het meest dramatische stuk dat je kunt voorstellen. Het is een theatrale mengvorm. Mensen die met een typisch dramatisch oog naar de voorstelling kijken, krijgen problemen. Het is geen *well-made play*. Maar als je gewoon kijkt naar wat er is, heb je dat probleem niet. Ik heb het me moeilijk gemaakt, maar hoop de hobbels goed genomen te hebben. Ik vertrouw op de uitvoering.'

HET VERLEDEN als manifest voor de toekomst. 'De memorie van het verleden geeft inspiratie tot een visie op de toekomst,' zegt Gietelink. 'Het stuk is een oproep tot historisch besef. Dat is niet vreemd als je een manifest voor de toekomst moet schrijven. Mensen die visionair denken en een blik op de toekomst hebben, zijn bezig met de tijd. Dus ook met het verleden en met verankelijkheid. Dat is ook een blik naar voren.'

'Van Baerle vertegenwoordigt het universele Bildungsideaal van de universiteit,' zegt Gietelink. 'Vos is de exponent van de moderne tijd. Cv'ijc sprokkelers, doctoraalite scoren, multiple-choiceprikkers, tempobeerzen. Hij heeft de rol de tendens van de tijd vergroot uit te drukken. Hij zegt hardop waar officieel niet over gepraat wordt. *Selectie aan de poort* is formeel niet gaande, maar je voelt dat een aantal mensen daar wel vóór zou zijn. Ik probeer een spiegel van de kennisidealen te geven. Dat heeft te maken met het verdwijnen van de Rode Universiteit, die ook van ik in het stuk speelt. Er ontstaat een actiegroep *Wat is mis met rood*. Een overlegorgaan van verontruste oude academici die met pijn in het hart zien dat het rode imago kwijnende is.'

Waar staat Gietelink zelf in het debat tussen academische idealisten en universitaire pragmatische? Aan het begin van het interview is de theatermaker genuanceerd: 'De vraag is hoe we de universiteit willen. Jij en ik zouden misschien de positie van Van Baerle bepleiten. Mensen met een zakelijker opvatting van wetenschap kunnen juist vinden dat bepaalde ontwikkelingen in de universiteit doorgetrokken moeten worden. Dat je moet

specialiseren en selecteren, pragmatisch en technocratisch te werk moet gaan. Die vinden dat het hele kennisideaal waar mensen uit de geesteswetenschappen mee opgegroeid zijn maar onzin is. Die mensen hebben de afgelopen tien jaar de wind in de rug, zowel op het ministerie als in de samenleving.'

Een halfuur later kiest hij alsnog duidelijk partij. 'Ik begrijp dat je specialisten moet kweken, maar de samenleving is daar erg ver in gegaan. Er is een deskundigheidscultus, terwijl het algemene debat best gevoerd kan worden door het ontwikkelde deel van de bevolking. Wat dat betreft ben ik een idealist. Mensen moeten over hun sociale lot kunnen beslissen. Dat hoeft niet afhankelijk te zijn van specialisten en technocraten. Wetenschappers moeten daar een voortrekkersrol in vervullen, maar dat doen ze lang niet altijd. Vreemd genoeg hebben de media die rol nu. De enige wetenschappers die deel zijn van het maatschappelijke debat zijn het groepje dat regelmatig op televisie verschijnt. In deze tijd is zo'n obsessie met informatie. De informatiestroom is meer en daarmee van tekens dan een weg tot inzicht of kennisverwerving.'

HOEWEL van een generatie later, beschouwt Gietelink zich als een navolger van de universitaire democratisering. 'Ik heb altijd het gevoel gehad dat de generatie voor mij, die van de Maagdenhuisbezetting, een boeiender tijd gehad heeft dan de mijne. Het was natuurlijk vreemd dat de universiteitsraad zich vooral bezighield met onrecht in de rest van de wereld, maar nu gaat het over de plaats van de toiletten in een gebouw. Procedureneukerij is ook niet alles. De universiteit was toen een brandpunt van maatschappelijke ontwikkelingen. Dat is de laatste tien, vijftien jaar minder. Misschien is er minder ambitie. Als ik tien jaar eerder had gestudeerd, was ik mogelijk in de politiek terechtgekomen of in de journalistiek. Toen ik in de samenleving kwam was politiek *in* en de wetenschap zat dicht. Mijn generatie begon kunst en theater te maken in kraakpanden. Zonder geld.'

Een van de problemen in zijn studietijd vond Gietelink de anonimiteit. 'Je was geen lid van een gemeenschap, al zat ik bij filosofie in een kleine faculteit. En die

lelijkheid! Als ik aan die tijd denk, zie ik steeds een plastic bekertje op een formica tafeltje met een afgekleefd sjekkie erin. En dan een stapel stencils. Er worden geen boeken meer gekocht en zeker geen gebonden boeken. Mensen studeren af zonder ooit een echt boek gelezen te hebben. Dat is heel treurig. Vaak zijn het intelligente mensen hoor, daar gaat het niet om.'

OK DIE 'lelijke' jaren zeventig komen aan de orde in *Het academisch kabinet*. Toch staat er geen formica tafeltje in de Agnietenkapel. Gietelink: 'Hans Daalder, mijn collega, wil dat. Die komt dan met een plastic koffiebekertje aan. Dat wil ik weg hebben. Ik erger me omdat het proleterig en onesthetisch is. Het is een overwinning dat het Maupoleum afgebroken is. De universiteit heeft prachtige gebouwen. Van buiten. Aan de binnenkant zijn ze zo verschrikkelijk lelijk afgetimmerd. Al krijg ik het idee dat dat langzaam verandert.'

Voor het gros van de bezoekers zal de voorstelling een UvA-personeelsuitje zijn. 'Ik denk dat we in het stuk heel erg communiceren met de geschiedenis van de UvA,' zegt de regisseur. 'We stellen vragen over de termen die nu gebruikt worden. Die ironiseren we en ik denk dat dat tot enige prikkeling aanzet geeft. Maar de wereld verbeteren door theater? Ik denk dat ik de laatste in de theaterwereld ben die dat bepleit. Ik vind theater een prachtig medium, al zie ik ook wel dat het met de rug tegen de muur staat. Wij zijn een dinosaurius, een rariteit in de orkaan van televisie en andere media. Het is heel authentiek en persoonlijk. Je ontvangt gasten in zo'n kabinet, die vertel je een verhaal en je drinkt nog een borreltje met ze. Samen beleef je iets.'

DE VOORSTELLING *Het academisch kabinet* wordt tot en met zaterdag 15 februari dagelijks (behalve op zondag en maandag) gespeeld in Universiteitsmuseum De Agnietenkapel, Oudezijds Voorburgwal 231. Aanvang 20.30 uur. Dinsdag, woensdag en donderdag ook om 17.30 uur. Toegang: f 15,-/f 10,-. Inclusief theaterdiner in de Academische Club: f 40,-. Reserveren bij Crea, tel. (020) 6262412.

Academisch koekje van Ab Gietelink voor homo ludens

THEATER

Het Academisch Kabinet van Ab Gietelink. Agnietenkapel, Amsterdam. 23 januari. Herhaling: tot en met 15 februari.

'Zijn er geen koekjes?', vraagt een bezoeker van *Het Academisch Kabinet* plagerig. Acteur Hans Daalder, die het publiek bij binnenkomst koffie offreert, neemt de vraag uiterst serieus. 'Het academische koekje moet u ontberen', antwoordt hij plechtig. 'Dat is inderdaad een omissie. Wij komen daar in ons programma nog op terug.'

Bij het betreden van de Amsterdamse Agnietenkapel treft de bezoeker de vertrouwde onderdelen van een kabinetsvoorstelling van Ab Gietelink. Een warme ontvangst met een versnapering. Een bizarre verzameling voorwerpen op het toneel, waar het publiek tussendoor loopt alvorens plaats te nemen. En niet te vergeten Ab Gietelink zelf, die de bezoekers adviseert om vooral de expositie te bezichtigen.

In de middeleeuwse Agnietenkapel werd de basis gelegd voor de Universiteit van Amsterdam. Samen met zijn tegenspeler Hans Daalder vertelt en verbeeldt Gietelink de geschiedenis van dit instituut aan de hand van 'een wetenschappelijk volstrekt onverantwoord samenraapsel' van historische gebeurtenissen, die zich voor een deel ter plekke hebben voltrokken. De beide acteurs spelen met de grote geesten uit het verleden alsof ze nog rondwaren in de kapel.

Even achter de ladenkast een pruikje opzetten en daar verschijnt Hugo de Vries, de negentiende-eeuwse hoogleraar experimentele biologie. Met in zijn hand de teunisbloem die de grote doorbraak veroorzaakte in zijn theorie over de

sprongsgewijze evolutie. Dankbaar maakt Gietelink gebruik van de inventaris van het Universiteitsmuseum. En van een grote hoeveelheid quasi-historische voorwerpen, in het bezit gekomen van de theatermaker via zijn gebruikelijke 'uitstekende contacten' over de hele wereld. Zo aanschouwen wij de sigaar van de illustere wetenschapster Johanna Westerdijk en het lijk van Johannes Barleaus, die in 1632 de universiteit opende.

Rode draad in de historische reis is de zoektocht naar het profiel van de universiteit van de toekomst. Vroeger riep men de kooplieden op tot meer wijsheid, nu worden de wijzen opgeroepen tot meer koopmanschap, aldus Gietelink. Is er in het tijdperk van de tempobeurs nog plaats voor bevlogen vakmanschap of voor het maatschappelijk engagement van wat ooit 'de rode universiteit' werd genoemd?

In korte, gemakkelijke tafereelen vol historische informatie discussiëren de beide kabinetsbeheerders over deze vragen. De voorstelling is zogenaamd een presentatie van hun organisatie-adviesbureau Fatamorgana, dat van de UvA een riant betaalde onderzoeksopdracht kreeg. Een weerspiegeling van het koopmanschap van Gietelink, die *Het Academisch Kabinet* maakte zonder subsidie, maar met steun van de Amsterdamse universiteit. Maar het gladde adviesbureau is ook een exponent van de plastic bekertjes-cultuur waar Gietelink zich uiteindelijk tegen afzet. Zijn voorstelling ontpopt zich als een pleidooi voor de homo ludens, die zich niet fixeert op de waarheid maar speels perspectieven ontdekt. En die koffie drinkt in een porseleinen kopje, het liefst met een koekje.

Marijn van der Jagt